

Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 346. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-97-п#Text>

8. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2146-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

Ключові слова: трудові правовідносини, державні гарантії, педагогічні працівники, законодавство України, воєнний стан.

Key words: labour relations, state guarantees, pedagogical workers, legislation of Ukraine, martial law.

ОПАРА НАТАЛІЯ ГЕННАДІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ІЗ ЖУРНАЛІСТОМ

Журналісти належать до особливих суб'єктів трудових правовідносин, що зумовлюється специфічними рисами та умовами журналістської діяльності.

Трудові відносини за участю журналістів регламентуються актами чинного трудового законодавства та спеціальними законами. До останніх слід віднести Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року (в редакції Закону № 2938-VI від 13.01.2011), Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року, Закон України «Про телебачення та радіомовлення» від 21 грудня 1993 року (в редакції Закону № 3317-IV від 12.01.2006), Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23 вересня 1997 року та ін.

Статтею 12 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» передбачені специфічні риси та умови журналістської діяльності [1], які найбільш гостро відчуються в умовах воєнного стану. Зазначені риси та умови є підставами застосування окремих і особливих норм соціального захисту журналістів. Їх перелік є вичерпним і не підлягає розширеному тлумаченню.

Ідеться про такі риси та умови, як «інтенсивність інтелектуальної праці, її нерегульована тривалість за умов жорсткої регламентації редакційного і технологічного циклу підготовки та випуску видань і програм», «постійно значне морально-психологічне навантаження і напруженість, виконання службових обов'язків і реалізація творчих планів у стресових ситуаціях», «систематичне перебування у відря-

дженнях та роз'їздах, включаючи відрядження до місць надзвичайних подій, професійна творча діяльність в екстремальних умовах, виконання спеціальних завдань з ризиком для здоров'я і життя», «прояви морально-психологічного тиску, погрози та безпосередні загрозливі дії проти журналіста у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків» та деякі інші.

Законом України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» встановлені особливості трудових відносин за участю журналістів щодо охорони праці, тривалості щорічної відпустки, заробітної плати, порядку відрядження журналістів у місця надзвичайних подій та умов їх діяльності в цих відрядженнях, а також гарантування відшкодувань, обов'язкових виплат і пільг відповідно до законодавства.

У чинному законодавстві України поняття журналіста закріплене у ст. 1 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Із цього поняття можна виокремити певні ознаки цієї професії, але підстави виникнення трудових правовідносин журналіста із засобом масової інформації в цьому визначенні не зазначаються.

Аналіз змісту норм Розділу IV «Організація соціального захисту журналістів та особливості трудових відносин» Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» дає підстави для висновку про те, що правовий статус журналіста як суб'єкта трудових правовідносин також має свої особливості. Це, по-перше, статус найманого працівника, на якого повною мірою поширюється трудове законодавство України. Закріплення в цьому Законі та інших спеціальних законах особливостей трудових відносин є проявом диференціації правового регулювання трудових відносин за участю журналістів.

Водночас трудовий статус журналіста як найманого працівника за Законом України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» доповнюється окремими елементами статусу державного службовця, про що свідчать положення частини третьої ст. 12 цього Закону, якою передбачено зарахування до стажу державної служби стажу роботи журналіста в державних та комунальних засобах масової інформації, і, навпаки, стажу державної служби до стажу роботи журналіста в державному або комунальному засобі масової інформації.

Більш стисле поняття журналіста редакції друкованого засобу масової інформації закріплене у частині першій ст. 25 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [2]. В цьому визначенні перша і друга ознаки практично співпадають із зазначеними ознаками професії журналіста в ст. 1 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», водночас однією із відмінностей є зазначення про підставу діяльності журналіста – це «трудові чи інші договірні відносини з його редакцією або зайняття такою діяльністю за її уповноваженням».

Отже, на законодавчому рівні у спеціальному Законі визначено підстави виникнення правовідносин журналіста із друкованим засобом масової інформації – це трудовий договір та інші договори. Особливою підставою слід визнати «уповноваження редакції».

Зазначені підстави є підставами виникнення правовідносин різної галузевої природи. Що стосується виникнення трудових правовідносин журналіста із засобом масової інформації, то їх підстави варто визнати трудовий договір, поняття якого визначено у частині першій ст. 21 Кодексу законів України про працю (далі – КЗпП України) [3].

Що стосується інших «договірних відносин», то видається доцільним і необхідним передбачити на законодавчому рівні укладення контракту при прийнятті на роботу журналіста. Поняття контракту визначено у частині третій ст. 21 КЗпП України, але в цей час укладання контракту з журналістом неможливе, оскільки це не передбачене законом.

У зв'язку з цим пропонується доповнити Розділ IV «Організація соціального захисту журналістів та особливості трудових відносин» Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» окремою статтею «Виникнення трудових відносин журналіста із засобом масової інформації» такого змісту: «Трудові відносини журналіста із засобом масової інформації виникають на підставі укладення трудового договору (контракту)».

Список використаних джерел:

1. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23.09.1997 № 540/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 50. Ст. 302.
2. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 № 2782-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 1. Ст. 1.
3. Кодекс законів про працю України: Затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.

Ключові слова: трудові правовідносини, особливості трудових правовідносин, підстави виникнення трудових правовідносин, журналіст, законодавство України.

Key words: labour relations, features of labour relations, grounds of employment, journalist, legislation of Ukraine.